

Denkend aan Holland, zie ik zorguiterwaarden

Twee jaar na het begin van de COVID-19-pandemie zucht de Nederlandse economie er nog steeds onder. De overheid kan veel leren van generaties aan watermanagers om een herhaling te voorkomen.

Door Edin Mujagić

‘Denkend aan Holland zie ik breede rivieren traag door oneindig laagland gaan.’ Zo begint het ongetwijfeld bekendste gedicht over Nederland, dat uit de pen van Hendrik Marsman gevloeid is. De poëtische zin komt bij menig wandelaar in de Arnhemse uiterwaarden vanzelf opborrelen, lopend door de groene oase en kijkend naar de traag vloeiende Rijn.

De uiterwaarden langs de Rijn en andere Nederlandse rivieren zijn niet alleen mooi en een walhalla voor vogels en wandelaars, maar hebben ook een cruciale veiligheidsfunctie. Wanneer de Rijn een overvloed aan water uit de Alpen met zich meevoert naar de polder, zorgen de uiterwaarden ervoor dat het aanstormende water zich kan verspreiden over een groot oppervlak. Daardoor verliest die aan vaart en kracht en stroomt die minder gevaarlijk door naar de Noordzee dan de rivier dat zónder de uiterwaarden zou doen. Daarmee borgen de uiterwaarden de veiligheid van het land in noodsituaties.

‘Door nu zorguiterwaarden aan te leggen, kunnen we ervoor zorgen dat we de stem van de pandemie wel horen in de toekomst, maar niet hoeven te vrezen.’

De impact van lockdowns

De economische recessie als gevolg van de COVID-19-pandemie in 2020 was net niet de diepste recessie in Nederland sinds 1970, maar het scheelde niet veel. De economische krimp van 2009 was net iets heviger. Toen bedroeg de krimp van het BBP 3,8%. In 2020 stopte de teller op een min van 3,7%.

De recessie van 2020 was echter wel uitzonderlijk vanwege de oorzaak, namelijk een mondiale pandemie. In een poging de verspreiding van het COVID-19-virus te beperken, gingen veel landen over tot lockdownmaatregelen. Grote sectoren van de economie gingen letterlijk op slot. Geld rolde niet. Oftewel: de toevoer van benzine aan een automotor stopte, met als gevolg een stilstaande auto. Dat gebeurde ook met de economie toen het geld op-hield met rollen dankzij de lockdowns.

Dé reden voor de maatregelen was de vrees dat de zorgsector een te grote toestroom van met het virus besmette mensen niet aan zou kunnen. Dat gold vooral voor de zieken die op de intensive care verpleegd moesten worden. De capaciteit was ontoereikend om zonder drastische maatregelen de pandemie door te komen.

Zorguiterwaarden

Wat als we met de zorg net zo waren omgegaan als met onze rivieren? Met andere

woorden: wat als we in de zorg ook iets als de uiterwaarden hadden gehad? We zullen het nooit met zekerheid weten, maar dan was de economische schade waarschijnlijk kleiner geweest, omdat de lockdowns ofwel niet nodig waren geweest, of op zijn minst korter hadden geduurd.

De uiterwaarden in de zorg kunnen de vorm aannemen van meer intensive care-capaciteit. Die capaciteit zou dan in normale tijden niet (volledig) wordt gebruikt, maar dat zou niet betekenen dat de zorgsector inefficiënt zou worden of een kostenpost voor het land zou zijn. Wanneer zich een pandemie voordoet, zoals in 2020, dan zouden die zorguiterwaarden zich dubbel en dwars terugbetalen. Lockdowns zouden niet nodig zijn of minder lang voortduren en de economie zou blijven draaien, wat de omvang van het eventueel benodigde steunpakket zomaar met tientallen miljarden euro zou verminderen vergeleken met de steun die sinds 2020 nodig is om de Nederlandse economie boven water te houden.

Als Nederland een aantal pandemieziekenhuizen of pandemieafdelingen in bestaande ziekenhuizen had gehad, was de druk op de reguliere zorg waarschijnlijk veel minder nijpend geweest. Het ergste is allemaal achter de rug en daarom hebben we er niet veel aan, denkt u nu wellicht. Maar daar ben ik het niet mee eens.

Tijdperk van pandemieën

In januari 2022 waarschuwde GGD-GHOR, de koepelorganisatie van 's lands GGD's, dat Nederland onvoldoende voorbereid is op een nieuwe pandemie. Vooraanstaande virologen waarschuwen dat we in de toekomst vaker met een pandemie te maken zullen krijgen. Er wordt zelfs gesproken over het tijdperk van pandemieën, die volgens wetenschappers te wijten is aan de niet-duurzame consumptie en het feit dat de wereld door de globalisering een groot dorp is geworden. Dat laatste betekent dat onze reisbewegingen nieuwe virussen veel makkelijker over de hele wereld verspreiden. Het is vergelijkbaar met de uitputting van land en grondstoffen.

Waardevolle lessen

Uit de aanpak van het COVID-19-virus, en vooral wat daarbij misging, zijn waardevolle lessen te trekken voor een toekomst die Nederland in staat stelt nu maatregelen te nemen om voorbereid te

zijn op een nieuwe pandemie. Om voor zorguiterwaarden te zorgen, in de vorm van meer zorgcapaciteit en meer zorgpersoneel. Dat kost geld, uiteraard. Maar geluk bij een ongeluk kan de Staat der Nederlanden nog steeds geld lenen tegen een zeer lage of zelfs negatieve rente. Ja, dat zou de staatsschuld verhogen. Maar gezien het doel lijkt een verhoging niet ernstig.

Bovendien is het de onzekerheid over het aantal mogelijke besmettingen, maar vooral over de vraag of de Nederlandse ziekenhuizen het allemaal aan zouden kunnen, waaraan we de lockdowns van eind 2021 en begin 2022 en dus de ongetwijfeld lage economische groei zo niet een krimp in die periode, te danken hebben. Dat zijn de kosten van niet in actie komen die we niet mogen vergeten.

'...En in alle gewesten, wordt de stem van het water, met zijn eeuwige rampen, gevreesd en gehoord.' Zo eindigt het gedicht van Marsman, met het poëtische beeld van de vrees voor het water, die diepgeworteld is in het Nederlandse collectieve geheugen, het gevolg van eeuwenlange strijd tegen het water waarbij het land vaak aan het kortste eind trok. Inmiddels trekt het land dankzij ons watermanagement, verfijnd in de loop der tijd doordat we van de nederlagen geleerd hebben, vaker wel dan niet aan het langste eind. Door nu zorguiterwaarden aan te leggen, kunnen we ervoor zorgen dat we de stem van de pandemie wel horen in de toekomst, maar niet hoeven te vrezen.

Financiering

Over lessen uit het verleden en de toepassing daarvan op het heden en de toekomst gesproken: als monetair econoom vind ik het beleid van de Europese Centrale Bank in het geheel onverantwoord, omdat door geld lenen langdurig zeer goedkoop te houden, de eerdergenoemde overmatige consumptie wordt gestimuleerd.

Kwantiteit van groei is niet altijd beter, de kwaliteit ervan doet er ook (steeds meer) toe. Dat gezegd hebbende: dat beleid biedt nu wel dé mogelijkheid om het aanleggen van de uiterwaarden in de zorg gratis te financieren. ■

Edin Mujagić

Hoofdeconoom, OHV Vermogensbeheer en auteur van onder meer 'Keerpunt 1971: over staatsschulden, werkende armen en nieuwe economische groei'

IN HET KORT

De Nederlandse economie leed in 2020 onder de COVID-19-pandemie... en doet dat nog steeds.

Als we met de zorg net zo waren omgegaan als met onze rivieren (denk aan het creëren van wateropnamecapaciteit in de vorm van uiterwaarden) en we meer intensive care-capaciteit hadden gehad ('zorguiterwaarden'), dan was de economische schade waarschijnlijk kleiner geweest.

Experts uit de medische wereld waarschuwen voor meer pandemieën in de toekomst.

Dankzij het beleid van de Europese Centrale Bank, dat onverantwoord is, kan Nederland het aanleggen van 'zorguiterwaarden' vooralsnog gratis financieren.